

Коли з війною поквітаємося...

«Золотий запас» квасолі пролежав у димоході старого будинку в Греції понад 60 років

Лучія ПУЗИКОВА

Можливо, недоторканим він залишався б ще довше, але одружувався Йоргу – молодший син Андрія та Ангелікі Голфіну, жителів містечка Акрата в крайній південній точці Греції. Він вирішив побудувати для своєї родини нове житло на місці колишнього, що дісталось в спадщину його батькам від бабусі й дідуся. Напівзруйнований, зарослий чагарником і травою старий будинок являв собою пам'ятник війни, що нагадував перехожим про спільне лихо, пережите в цьому прекрасному куточку Пелопоннесу.

Будівельники почали демонтаж стін і випадково зачепили димохід. У ньому й знайшли «скарб» – мішок із квасолею, що пролежав там із війни понад 60 років.

Кажуть, коли Ангелікі довідалася про знахідку, засмутилася, заплакала. Відразу згадала, як усе було. Цю квасолію для порятунку родини й дітей на випадок голоду в період окупації сховали батьки пані Голфіну. Так робили багато сімей греків. Час був важкий, непередбачуваний. Треба було протриматися, вижити, а для цього необхідні продукти харчування.

У сім'ї Голфіну тоді було шість осіб: мати, батько, три дочки й старенька тітонька, яку війна з багатої дами міста Калаврита (нині знаменитий лижний курорт) перетворила на біженку, що знайшла притулок у родичів в Акраті. Слава Богу, всім удалося врятуватися й вижити.

А квасоля, уявіть собі, зберегла свій зовнішній вигляд і смакові якості. Ангелікі замочила частину продукту в солоній воді, а вранці зварила. Решту, що залишилася, сховала. На сімейній раді вирішили зберігати знахідку як домашню

реліквію, як оберег до кращих часів, щоб можна було показати й онукам, і правнукам.

А показати й розповісти молоді старше покоління завжди має що – історичні події тут тісно пов'язані з долями людей, і пам'ять тих, хто живе нині, дбайливо зберігає спогади про них і героїчну боротьбу народу за свободу в недалекому минулому – Другій світовій війні.

Афіни і Салоніки, Корінф і Спарта, Фіви й Дельфи – ці великі й багато малих міст стали свого роду візитівками країни сьогодні, а під час війни найбільше постраждали від фашистів.

Одне з них – Калаврита – місто, про яке вже згадувалося і яке знає вся Європа. Воно розташоване високо в горах, у самому серці незайманої природи. І сьогодні сюди можна дістатися тільки на спеціальному потязі – таких у світі лише два. Він піднімається вгору не тільки за допомогою коліс, а й додаткової «гусениці», що страхує їхній рух.

Через Калавриту прокладено багато туристичних маршрутів. Саме тут найбільше лютували фа-

62

Одне з чудес Греції – церква, на даху якої ростуть дерева, але коріння їхнього ніхто ніколи й ніде не знаходив

шисти. У будинку місцевої школи вони спалили мирне населення. Найнепокірливіших греків позаганяли у вагони й зіштовхнули потяг без машиніста вниз. За всіма розрахунками, состав із людьми мав піти під укіс, та сталося диво. Потяг доставив людей на кінцеву зупинку цілими і неушкодженими. Про цю історію зі сльозами на очах і сьогодні розповідають місцеві жителі, учасники партизанського руху, які пережили війну.

Господарка будинку Ангелікі, де ми побували в гостях, згадує, як греки ховалися від фашистів у горах. Випадок із жителями Калаврити показав, що фашист ні перед чим не зупиниться: дістане, знайде й уб'є, якщо це його ціль. Холод і голод змушували греків повертатися до власних осель. Ангелікі тоді було 12 років. Вона пам'ятає все чітко. Якось, згадує жінка, бачила, як бенкетували непрошені гості в сусідньому будинку. Зарубали чиюсь корову, наготували різних страв і віддавалися червоугодництву.

Угледівши дівчисько, один з офіцерів простягнув їй пачку печива. Ангелікі відмовилася від подарунка. А коли німці розійшлися, вона підійшла тихенько до столика, узяла два печива і сховала в кишеню.

– Я швидко зрозуміла, що зробила щось не те, – каже жінка, витираючи сльозу, що котилася щокою. – Дістала з кишені печиво й поклала його на місце.

З розповідей батьків Ангелікі знає, як багато життів забрала війна – близьких, рідних, друзів.

Під час Другої світової Греція чинила сильний опір фашистам. У ніч з 27 на 28 жовтня 1940 року італійський посол у Греції з'явився у дверях кабінету прем'єр-міністра Йоанніса Метаксаса і передав телеграму Муссоліні – ультиматум із пропозицією Греції здатися на милість італійського диктатора без жодних умов, позбавитися національної незалежності, поступитися національними позиціями. Відповідь грецького прем'єр-міністра пролунала категорично: «Ні!» (грецькою – «охі»). У відповідь на ультиматум італійського посольства було заявлено, що такий спосіб звертання розцінюється як оголошення війни Греції з боку Італії. Тоді о 6-й ранку із санкції парламенту збройні сили фашистської Італії розпочали окупацію грецької території.

Так Греція вступила у Другу світову війну. 28 жовтня 1940 року з Албанії на територію Греції вторглося італійське військо. Греки з усіх куточків країни прибували

на лінію фронту, армія розташувалася на панівних висотах і відбила натиск, а 14 листопада перейшла в контрнаступ. Протягом п'яти місяців грецька армія чинила опір супротивникові, що набагато переважав її сили, ще раз довівши світові, що у війні не завжди перемагають чисельність, зброя й техніка, важливим є ще й дух народу. Грецька армія змогла не тільки зупинити італійців, а й відкинула їхнє військо до Адріатичного моря.

Італійський диктатор змушений був просити допомоги в союзників, і 6 квітня 1941 року до країни з уже окупованої Болгарії вторглися гітлерівські війська. До 23 квітня спільними зусиллями союзників грецьку армію було розбито, і 27 квітня німці захопили Афіни. Вцілілі грецькі частини разом з англійцями обороняли колыску цивілізації – острів Крит, однак у результаті німецької повітрянодесантної операції 20 травня 1941 року острів довелося залишити. Греція була цілковито окупована, але опір ворогові тривав: залишки грецького війська і далі боролися з вермахтом у Північній Африці, а з листопада 1942 року по всій Греції розгорнувся партизанський рух.

Греки дбайливо бережуть правду про війну. Вони високо цінують внесок радянського солдата в перемогу над фашистською Німеччиною і не терплять спроб перекроїти історію.

У родині Ангелікі всі залишилися живі. Батьки дожили до глибокої старості. Мама в повоєнні роки прославилася як краща швачка в Греції. Усі три сестри вдало влаштували особисте життя. Старша сестра Марійка вивчилася на педагога. Середня – Сія – присвятила себе сім'ї. В Ангелікі й Андрія двоє синів. Старший, Яніс – економіст, молодший, Йоргу – музикант. Обидва добре співають, співпрацюють із місцевою філармонією. Де сини Голфіну, там вирує життя: концерти, поїздки, успіх. Коли Йоргу повертається з гімназії, де викладає уроки музики, в Акраті починається творча суєта. Колеги навперебій пропонують йому нові партитури. Адже він – диригент міського симфонічного оркестру. Плануються виступи, готуються програми.

День 28 жовтня увійшов в історію Греції як національне свято «Охі». Цього дня всі греки виходять на вулицю, у країні відбувається парад. Попереду колони йдуть дівчата як символ миру, мудрості й життя. Андрій та Ангелікі спочатку на парад ходили самі, потім із дітьми, а тепер – із дітьми й онуками. В одного з них, маленького Андрія

Голфіну, ми запитали, чи чув він щось про війну. Хлопчик замислився: «Вона... була в тисяча дев'ятсот якомусь році», сказав і зник із кімнати. Повернувся «озброєний до зубів»: на плечі метлялася дідусева двостволка, на поясі – патрони. Бабуся тільки зойкнула.

У будинку греків Голфіну завжди весело. Поняття «рідний» він не втрачає. Тут на всі свята збираються діти й онуки. У цьому домі вони почувуються найдорожчими у світі гістьми. Будинок і Акрата для родини – поняття єдине. Один із родичів Ангелікі побудував для дітлахів великий дитячий майданчик, за високою розвинутою районом його ім'ям названо вулицю, де розташований будинок, що увійшов тепер в історію не тільки родини, а й Пелопоннесу.

Ми засиділися за розмовою і не помітили, як куранти на місцевому соборі, збудованому в готичному стилі на стику двох століть, пробігли дванадцять. Акрата поринула в сон, мирний і солодкий. І тільки вода шуміла, пускаючися з гір єдиним своєю роду водоводом. Його для жителів Акрати спроектував і побудував італійський майстер ще у вісімнадцятому столітті.

Ранком хазяїн відправився на полювання. Повернувся до полудня з вірним псом і повною сумкою трави, котру грекині варять, заправляють лимоном, маслиновою олією й подають як гарнір до м'яса.

Запитуємо в Йоргу, що приніс батько з полювання.

– Як завжди – хорту, – посміхаючись, відповідає молодший син.

Афіни – Київ.

